

Nové výzvy v ochraně cukrové řepy proti škodlivým organismům

NEW CHALLENGES IN PROTECTING SUGAR BEET AGAINST HARMFUL ORGANISMS

Cukrová řepa jako „královna polí“ určitě stále patří na česká, moravská, slezská a také slovenská pole a je stále zlepšující plodinou v osevním sledu. Má dobré agrotechnické vlastnosti, mj. díky hlubokému kořenění, a bezpochyby má stále vynikající environmentální vlastnosti – velkou spotřebu CO₂ a vysokou produkci O₂ i vysokou produkci hmoty na hektar. Bohužel v sušším klimatu vysušuje půdu a následné plodiny mohou trpět jako například jarní ječmen. V cukrovce musí dojít k dokonalému odplevelení porostu, které je někdy dosti nákladnou a komplikovanou záležitostí, ovšem pokud se to daří, dochází k dramatickému snížení zásoby plevelných semen v půdě a tím i k levnější a snadnější kontrole plevelů v dalších následných plodinách. Cukrová řepa je náročná na živiny, zvláště fosfor a draslík, a také organickou hmotu v půdě. Ovšem z hnojení cukrovky čerpají významně i následné plodiny.

Cukrovku lze pěstovat pouze tam, kde jsou cukrovary, a to se v Evropské unii dramaticky měnilo a bohužel mění k horšímu:

- rok 2006 – uzavření nadnárodní společnosti Eastern Sugar významně přispělo k dramatickému snížení počtu cukrovarů v EU,
- rok 2017 – zrušení kvóty EU na výrobu cukru – volný trh s cukrem a velká nestabilita v cenách a produkci cukru,
- rok 2025 – uzavření cukrovaru Hrušovany nad Jevišovkou v České republice a rok 2026 – uzavření cukrovaru Trenčinská Teplá na Slovensku; nebyly jediné.

Obr. 1. Laskavce – v současnosti nejproblematičtější plevel v porostech cukrové řepy

Negativně ovlivňovat sektor cukrovarnictví, a tím i rozsah pěstování cukrovky, začaly také bezcelní dovozy cukru ze zemí mimo EU (Ukrajina, země Mercosur atd.) a s velkou pravděpodobností jej budou ovlivňovat i dále.

Cukrová řepa je vystavena v průběhu vegetace negativnímu působení řady škodlivých organismů a velmi trpí restrikcemi účinných látek pesticidů (hlavně herbicidy a insekticidy NNI-moření). V posledních letech rezonují mezi řepaři silné nové výzvy v ochraně této plodiny proti škodlivým organismům.

Snad největším „revolučním“ momentem v pěstování cukrové řepy v Česku a na Slovensku bylo zavedení Conviso Smart technologie, která v začátcích zjednodušila kontrolu plevelů v porostu na dva herbicidní vstupy. Ale především pomohla vyřešit problém plevelné řepy a pěstování cukrovky se mohlo vrátit na kvalitní pole, kde kvůli výskytu plevelných řep klasického typu bylo pěstování nemožné. Bohužel se zavedení této technologie odehrálo bez dokonalé znalosti úrovně rezistence řady plevelů u nás vůči herbicidům ze skupiny sulfonylmočovin (ALS). Jelikož herbicid Conviso One patří svým složením také k této skupině, odhalila se již stávající rezistence plevelů způsobená ALS herbicidy používanými v kukuřici a slunečnici a zvýšil se selekční tlak na další rozvoj rezistence (1).

Situace je natolik vážná, že se na mnoha pokusných místech zainteresovanými subjekty testují různé herbicidní směsi s herbicidem Conviso One, tak aby Conviso Smart technologie byla nadále udržitelná. Aktuální situaci v rezistenci některých plevelů komentuje také profesor Jursík ve svém odborném článku (2) a uvádí: „Expanzivně roste počet rezistentních populací laskavce ohnutého a merlíku bílého vůči ALS inhibitorům, zejména v důsledku neuváženého používání herbicidů v širokořádkových plodinách, zejména v podnicích, které pěstují Conviso Smart cukrovou řepu (Čechy), či ExpressSun slunečnici (Morava).“ Pro srovnání s Českem je poučné zavádění této technologie v Německu, kde jsou k herbicidu Conviso One přímo doporučovány klasické herbicidní látky (phenmedipham, ethofumesate, metamitron), aby se selekční tlak na výskyt rezistentních plevelů výrazně snížil. Ve Francii byla dokonce při zavádění Conviso Smart technologie uzavřena dohoda zúčastněných subjektů (Bayer, KWS, šlechtitelské firmy, sdružení cukrovarnického průmyslu, Svazu pěstitelů cukrovky a ITB – Institut Technique de la Betterave), že herbicid Conviso One nesmí být aplikován samostatně. Co přinese zavedení nové herbicidní účinné látky do cukrovky pod názvem Rinpode, není zatím zcela jasné. Ze zkušeností roku 2026 již lze konstatovat velmi dobrou účinnost na merlík bílý, a to zřejmě i rezistentní populace vůči sulfonylmočovinám. Jak se to vyvine u laskavců, nelze zatím jednoznačně říci, neboť herbicid nemá ve své registraci explicitně uvedenou účinnost na laskavce (obr. 1.).

V oblasti houbových chorob cukrovky pěstitelé dosud nejvíce trápí patogen napadající listovou plochu – *Cercospora beticola*. Zde se jeví tento problém v o dost lepším světle, než je to u kontroly plevelů. Obrovským pokrokem ve šlechtění odrůd cukrovky s vyšší úrovní tolerance vůči patogenu (Cercotech, CR+ a další) a se stále početně přijatelnou a pestrou nabídkou účinných látek fungicidů lze cercosporovou listovou skvrnitost cukrovky uspokojivě kontrolovat. Při výběru účinných látek fungicidů je třeba brát na zřetel také střídání účinných látek jako základní zásadu antirezistentní strategie. Nelze ovšem zapomenout na praktické využití předpovědních modelů pro vývoj patogenu v porostu (např. CropTech), který ukazuje vhodné podmínky pro šíření *Cercospora beticola* za vegetace.

Situace u škůdců řepy v raných fázích vývoje se výrazně zhoršila po zákazu neonikotinoidních mořidel. Kritická situace je především u mšic jako vektorů virových žloutenek. V centrální Evropě, a tedy i v Česku, se zatím takový tlak a škodlivost mšic jako vektorů viróz neprojevil, tak jako se tomu stalo například ve Francii a Velké Británii. Zřejmě za to může i relativně nízká promořenost pěstitelských oblastí v Česku viry, které působí žloutenky. I zde v oblasti šlechtění došlo k významnému pokroku a objevují se i nadějně hybridy cukrovky, které jsou silně tolerantní k virovým žloutenkám. Z jihovýchodu Evropy (Srbsko, Maďarsko, Slovensko), ale i ze západu Evropy (Bavorsko), k nám putují informace o vysoké škodlivosti stolburu na cukrovce přenášeného různými druhy kříšů (obr. 2.). V České republice bylo zatím potvrzeno několik výskytů na cukrovce z oblastí jižní Moravy, nicméně, v současnosti se v těchto oblastech již cukrovka nepěstuje. S ohledem na vysokou závažnost a škodlivost stolburu na cukrovce z okolních zemí, se podařilo našťastí v roce 2026 zahájit tříletý výzkumný projekt sledování stolburu a jeho vektorů na cukrovce ve spolupráci Univerzity Palackého v Olomouci, Masarykovy univerzity v Brně a několika podniků pěstujících cukrovku. I v této oblasti šlechtitelé intenzivně provádějí screening zdrojů odolnosti vůči patogenu.

I přes zmíněné obtíže, cukrová řepa ekonomicky patří dlouhodobě ke stále zajímavým a rentabilním plodinám, tomu pomáhá i její zařazení mezi citlivé komodity. U cukrovky dochází

Obr. 2. Stolbur na cukrovce v září 2023 na Slovensku

k výraznému šlechtitelskému pokroku – snad asi k největšímu ze všech polních plodin. Také zlepšením celé technologie pěstování dochází k dramatickému nárůstu výnosu polarizačního cukru v delší časové řadě. Věřme, že se podaří úspěšně vyřešit i nové výzvy v ochraně cukrovky proti škodlivým organismům.

Vít Bittner, akreditovaný poradce MZe pro rostlinolékařství

Literatura

1. HAMOUZOVÁ, K.; KOŠNAROVÁ, P.: Výskyt rezistentních plevelů v porostech herbicidně tolerantní řepy, *Listy cukrov. řepař.*, 142, 2026 (2), s. 58–61.
2. JURŠÍK, M.: Nové strategie regulace plevelů v obilninách. *Agromanuál*, 2026 (5), s. 12–14.